

Lederartikkel til innstikk i Dagbladet om hjernen og nervesystemet
26. september 2018

Nå er det hjernens tur! **Av daglig leder i Hjerneverket Aud Kvalbein**

Tretti prosent av folket vårt vil få en hjerneskade eller hjernesykdom i løpet av livet. Det er tre av ti. Og det er mange. Denne utfordringen må nå våre politikere for alvor ta tak i. Hjernesykdom er den vanligste årsaken til uførhet og den nest vanligste til død.

Lenge visste legene lite om hjernen. De hadde ikke så mye å stille opp med i møte med hjernesykdom. Hjerneslagpasienter kunne bli liggende uten aktiv behandling, til stor fortvilelse for både leger og pårørende. I dag er det heldigvis annerledes. Hjerneslag er nå blålys-medisin. Sekunder og minutter teller. Ring 113! Heller en gang for mye enn en gang for lite!

Menneskets hjerne er den mest kompliserte strukturen vi kjenner til. Hjerneforskningen er i rask utvikling og har gitt oss mye ny kunnskap. Likevel er hjernen trolig fortsatt det organet vi vet minst om.

Med hjernesykdom menes sykdom eller skade i hjernen, ryggmargen og nervesystemet. Eksempler er demens, epilepsi, angst, Parkinson, migrene og hodepine, autisme, søvnsykdommer, ME, depresjon, hjernesvulst, ADHD, Cerebral Parese, vannhodesykdommer, schizofreni, avhengighet, psykiske plager m.fl. Forskningen har vist at psykiske lidelser har med hjernen å gjøre. Dessuten kan ulike hjernesykdommer ha sammenheng.

Det er sagt at vi har fire store sykdomsgrupper. Det er egentlig fem: 1) kreft 2) hjernesykdom/skade 3) psykiske lidelser 4) hjerte-kar 5) muskel-skjelett.

Tall fra det internasjonale prosjektet Global Burden of Disease viser at hjernesykdom og skade står for minst 23 prosent av dødeligheten i Norge og minst 33 prosent av all uførhet. Vi sier minst fordi vi ennå ikke vet hvor mye av hode- og ryggmargsskadene som skal regnes med. European Brain Council mener at 38 prosent av europeerne får hjernesykdom. Det betyr enorme kostnader. Globalt er hjernesykdom den vanligste årsaken til uførhet og den nest vanligste til død.

Mange hjernesykdommer har ukjent årsak. Derfor har vi ikke helbredende behandling. Eksempler er Alzheimers, demens, migrene, Parkinson, ALS m.fl. Stortinget må derfor styrke hjerneforskningen med mer midler. Både Forskningsrådet og de regionale helseforetakene må løfte opp forskningsprosjekt som kan gi mer lys over hvordan vi får bedre hjernehelse, bedre diagnostikk, behandling og oppfølging av hjernesykdom.

Demensutredning har en aldersgrense. De under 65 år utredes i spesialisthelsetjenesten. De over 65 år skal til fastlegen, med unntak av noen spesielle tilfelle. I praksis går de fleste til fastlegen. Men mange fastleger har ikke god nok kompetanse på slik utredning. Kreft skal

alltid utredes i spesialisthelsetjenesten. Demens er en alvorlig hjernesykdom. Hvorfor skal ikke også demens utredes av spesialister? Hvor lenge vil eldre og deres pårørende finne seg i dette?

Mange lever med hjernesykdom og -skade store deler av livet eller hele livet. De er kronikere. Unge mennesker som får ryggmargsskade etter f.eks. en trafikkulykke, kan sitte i rullestol resten av livet. Multippel Sklerose (MS) debuterer gjerne i 20-40 årsalderen og rammer særlig kvinner. En kvinne som blir syk tidlig i 20-årene, vil kunne leve 60 år med sin MS.

Vår helsetjeneste må bli bedre til å følge opp kronikerne. Når disse pasientene er kommet inn i systemet, har de ikke ventelistegaranti. En MS-pasient som trenger en ny type behandling og må vente for lenge, kan få en forverring av sykdommen som ikke går tilbake. Tiden teller også ved flere kroniske sykdommer, ikke bare ved akutt sykdom.

Forebygging er alltid best. Mye tyder på at nettopp hjernen er det organet i kroppen som har størst nytte av fysisk aktivitet. God livsstil formes tidlig, og forebygging må derfor starte i ung alder. En times fysisk aktivitet i skolen daglig er et viktig tiltak som nå må settes i verk.

Da helseminister Bent Høie åpnet hjerneslagkampanjen høsten 2016, sa han: «Nå er det hjernens tur.»

Det er sant. Nå er det hjernens tur! Regjeringen har lansert en nasjonal hjernehelsestrategi, Norges første. Det haster med å få strategien virkeliggjort.

Hjernerådet er en ideell paraplyorganisasjon for brukerorganisasjoner og fagmiljø innen hjernefeltet. Organisasjonen har nå 54 medlemmer. Hjernerådet arbeider for å fremme god hjernehelse, bedre forebygging, diagnostikk, behandling og oppfølging av hjernesykdommer og hjernesker.